

KAZALO

PREGOVOR	9
SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠANO NAVEDENIH AVTORJEV TER NJIHOVIH DEL	11
UVOD	15
1. Kratak oris razvoja raziskav rimske zgodovine	15
2. Raziskovanje rimske zgodovine na Slovenskem	22
RIM OD ZAČETKOV DO PROPADA REPUBLIKANSKE UREDITVE	31
1. Stara Italija in začetki Rima (od 10. do konca 6. stoletja pr. Kr.)	31
1.1. Historično-geografske značilnosti dežele, temeljni viri in izbrana literatura	31
1.2. Poselitev in prazgodovinski dobi	33
1.3. Italiki	35
1.4. Grška kolonizacija	37
1.5. Etruščani	38
1.6. Začetki Rima in njegov razvoj v dobi kraljev	43
1.6.1. Temeljni viri in izbrana literatura	43
1.6.2. Mitizirano literarno izročilo rimskih analistov in pesnikov avgustejske dobe	46
1.6.3. Temeljne poteze razvoja na podlagi arheoloških raziskav	47
1.6.4. Družbena in državna ureditev v dobi kraljev	48
2. Obdobje zgodnje republike (okrog 509–287 pr. Kr.)	50
2.1. Temeljni viri in izbor literature	50
2.2. Začetki rimske republike: zunanjepolitična potrditev in notranja zgradba	52
2.3. Notranji razvoj Rima v 5. stoletju: oblikovanje nove državne ureditve ter stanovski boji med patriciji in plebejci	53
2.4. Zunanjepolitični razvoj Rima v 4. stoletju: od keltske katastrofe do vzpona v vodilno silo v Italiji	57
2.5. Notranji razvoj Rima v 4. in zgodnjem 3. stoletju: konec stanovskih bojev ter spremembe v družbeni in državni ureditvi	62
3. Obdobje srednje republike (287–133 pr. Kr.)	64
3.1. Viri in izbrana literatura	64
3.2. Rim v boju s Tarentom in kraljem Pirom ter rimsko-italsko zavezništvo (280–264 pr. Kr.)	67
3.3. Prva punska vojna (264–241 pr. Kr.) in njene posledice	70
3.3.1. Kartagina in njen odnos do Rima do začetka vojne	70
3.3.2. Vojna	71
3.3.3. Posledice vojne, rimska prevlada na Tirenskem morju in poseg v severno Italijo	73
3.4. Rimski poseg na vzhodni Jadran v prvi in drugi ilirski vojni	75
3.5. Druga punska vojna (218–201 pr. Kr.)	78
3.5.1. Vzroki in povodi za vojno ter njen začetek	78
3.5.2. Hanibalov pohod v Italijo in rimski porazi v prvih letih vojne	79
3.5.3. Naraščajoča moč Rima, preobrat v vojni in rimska zmaga	81
3.5.4. Posledice vojne	83
3.6. Rimske zmage nad helenističnimi državami (200–188 pr. Kr.)	85
3.6.1. Druga makedonska vojna (200–197 pr. Kr.)	85
3.6.2. Vojna s Selevkidi	86
3.7. Utrjevanje rimske oblasti v severni Italiji in druga istrska vojna (178–177 pr. Kr.)	88
3.8. Tretja makedonska in tretja ilirska vojna (171–168 pr. Kr.) ter prvi vojni s Panonci in z Delmati desetletje kasneje	90
3.9. Pokoritev Makedonije in Grčije, uničenje Kartagine in težka vojna v Španiji	93
3.9.1. Vojna v Makedoniji in Grčiji	93
3.9.2. Tretja punska vojna	94
3.9.3. Vojna v Španiji	95

3.10. Rimska država in družba v razdobju 200–133 pr. Kr.	97
3.10.1. Notranjepolitične razmere in gospodarski razvoj	97
3.10.2. Razvoj rimske družbe	98
3.10.3. Spremembe v verskem življenju, kulturni razvoj pod vplivom helenizma	102
3.10.4. Zunanja politika Rima: teorija in praksa v dobi srednje republike	103
4. Obdobje pozne republike: kriza in zaton (133–27 pr. Kr.)	106
4.1. Viri in literatura za obdobje 133–60 pr. Kr.	106
4.2. Reformno obdobje bratov Grakhov: agrarno vprašanje, suženjski upori, pohodi na območje severozahodnega Balkana	109
4.2.1. Zaostritev kriznih razmer v rimski družbi	109
4.2.2. Tiberij Grakh	110
4.2.3. Gaj Grakh	111
4.2.4. Suženjski upori	113
4.2.5. Zunanje vojne v obdobju Grakhov: osvojitve južne Galije in vojaška grožnja ljudstvom v sosedstvu severovzhodne Italije	116
4.3. Obdobje Marija in Sule	118
4.3.1. Jugurtinska vojna in vzpon Gaja Marija	118
4.3.2. Vojne s Kimbri in Tevtoni	119
4.3.3. Notranjepolitične razmere in zavezniška vojna	122
4.3.4. Prva vojna proti Mitridatu	124
4.3.5. Državljanska vojna	126
4.3.6. Sulova diktatura	128
4.4. Obdobje Gneja Pompeja: od Sulove smrti do prvega triumvirata	129
4.4.1. Vojna proti Sertoriju in Pompejev konzulat	129
4.4.2. Vojne proti Mitridatu in proti morskim razbojnikom	131
4.4.3. Katilinova zarota in nastanek prvega triumvirata	134
4.5. Obdobje Gaja Julija Cezarja	135
4.5.1. Viri in literatura za zadnja tri desetletja rimske republike	135
4.5.2. Cezarjev konzulat	139
4.5.3. Osvojitve Galije	140
4.5.4. Notranjepolitične razmere, Krasova partska vojna in zaton triumvirata	143
4.5.5. Državljanska vojna	146
4.5.6. Cezarjeva diktatura in njen postopen razvoj v monarhijo	150
4.5.7. Cezar kot reformator rimske republike	152
4.5.8. Akvileja z zaledjem, Istra in Ilirik v Cezarjevi dobi	154
4.5.9. Senatska opozicija, zarota in atentat na Cezarja	157
4.6. Drugi triumvirat in propad republike	159
4.6.1. Od Cezarjeve smrti do nastanka drugega triumvirata	159
4.6.2. Vojna proti Cezarjevim morilcem, Antonijeva zveza s Kleopatro in Oktavijanova peruzinska vojna	161
4.6.3. Kriza triumvirata	162
4.6.4. Antonijeva partska vojna in Oktavijanova vojna na Siciliji	163
4.6.5. Oktavijanova vojna v Iliriku	164
4.6.6. Vojna med Oktavijanom in Antonijem	169
4.6.7. Propad republike	170
RIMSKO CESARSTVO OD ZAČETKOV DO NASTOPA DIOKLECIJANA (27 PR. KR. – 284 PO KR.) ...	173
1. Obdobje cesarja Avgusta (27 pr. Kr. – 14 po Kr.)	173
1.1. Viri in literatura	173
1.2. Nastanek principata	176
1.2.1. Postopen prevzem monarhične oblasti	176
1.2.2. Idejne osnove in temeljne značilnosti principata	180
1.3. Avgustova notranja politika	182
1.3.1. Poskus moralne in verske preнове ter vpliv na kulturni razvoj	182
1.3.2. Preureditev vojske	188
1.3.3. Preureditev državnih financ, denarna reforma in oblikovanje velikega gospodarskega prostora	189
1.4. Upravna in teritorialna ureditev države	193
1.4.1. Rim in Italija	194
1.4.2. Province in klientelna kraljestva	197

1.4.2.1. Province in klientelna kraljestva na Zahodu	199
1.4.2.2. Province in klientelna kraljestva v Afriki	201
1.4.2.3. Province in klientelna kraljestva na Vzhodu	201
1.5. Avgustova obmejna in zunanja politika	204
1.5.1. Osvojitev alpskih dežel	205
1.5.2. Osvajanje srednjega in spodnjega Podonavja in Balkana	208
1.5.2.1. Rimski prodor na spodnjo Donavo	208
1.5.2.2. Panonska vojna	209
1.5.2.3. Upor v Iliriku in ureditev podonavskih provinc	209
1.5.3. Odnosi z Germani	212
1.5.4. Odnosi z Vzhodom: Parti, Armenija, območje današnje južne Rusije in Indija	214
1.6. Avgustova dinastična politika ter podoba cesarja v očeh sodobnikov in v kasnejših obdobjih antike	216
1.7. Slovenski prostor in njegovo sosodstvo v avgustejski dobi	218
2. Julijsko–klavdijska dinastija (14–68)	224
2.1. Viri in literatura	224
2.2. Tiberij	226
2.2.1. Nastop vlade, vojaška upora v Iliriku in v Germaniji	226
2.2.2. Germanikov vzpon in padec	228
2.2.3. Notranja politika, vzpon in padec pretorijanskega prefekta Sejana	229
2.2.4. Province in klientelna kraljestva	230
2.2.5. Tiberijeva »nesokracija« (26–37)	231
2.3. Kaligula	232
2.4. Klavdij	234
2.4.1. Začetek vlade	234
2.4.2. Osvojitev Britanije, pridobitev novih provinc in razvoj provincialne uprave	235
2.4.3. Notranja politika	237
2.5. Neron	239
2.5.1. Desetletje pretežno uspešne Neronove vlade	239
2.5.2. Krizno obdobje, Neronov zaton in padec	241
2.6. Razmere po Neronovi smrti in državljanska vojna (»leto štirih cesarjev«)	243
3. Flavijska dinastija (69–96)	248
3.1. Viri in literatura	248
3.2. Vespazijan: nastop vlade, judovska vojna in upor Batavov	249
3.3. Reforme in prenova države	250
3.4. Tit	253
3.5. Domicijan	254
3.5.1. Spor s senatom in poskus avtokracije	254
3.5.2. Zunanja in obmejna politika	256
3.5.3. Domicijanov konec in propad flavijske dinastije	258
4. Adoptivni cesarji (96–192)	260
4.1. Oznaka dobe, viri in literatura	260
4.2. Nerva in Trajan (96–117)	263
4.2.1. Vlada cesarja Nerve	263
4.2.2. Trajanov nastop	265
4.2.3. Osvojitev Dacije	265
4.2.4. Trajanova notranja politika	267
4.2.5. Trajanova vzhodna politika: pridobitev Arabije, vojna s Parti in upor Judov	269
4.3. Hadrijan in Antonin Pij (117–161)	271
4.3.1. Hadrijan: nastop vlade in osebnotna podoba novega cesarja	271
4.3.2. Cesarjeva potovanja, utrjevanje meja in vojaška reforma	273
4.3.3. Notranja politika	274
4.3.4. Upor v Judeji in zadnje obdobje Hadrijanove vlade	276
4.3.5. Dolgotrajna, slabo poznana in neizstopajoča vlada Antonina Pija (139–161)	277
4.4. Mark Avrelij in Komod	279
4.4.1. Dvojni principat Marka Avrelija in Lucija Vera	279
4.4.2. Partska vojna in nastop kuge v rimskem cesarstvu	280
4.4.3. Markomanske vojne	281
4.4.4. Notranja politika	284

4.4.5. Komodova vlada in konec dobe adoptivnih cesarjev	285
4.4.6. Današnje slovensko ozemlje in sosedstvo v času Marka Avrelija in Komoda	286
5. Obdobje severske dinastije (193–235)	289
5.1. Oznaka dobe, viri in literatura	289
5.2. Državlјanska vojna in nastop Septimija Severa	291
5.3. Državlјanske in zunanje vojne Septimija Severa	292
5.4. Notranja politika Septimija Severa ter strukturne spremembe v rimski državi in družbi	296
5.5. Karakala, Geta, Makrin (211–218)	300
5.6. Elagabal, Sever Aleksander in propad severske dinastije	304
6. Obdobje vojaških cesarjev (235–284)	308
6.1. Oznaka dobe, viri in literatura	308
6.2. Sosedstvo rimskega sveta v 3. stoletju	314
6.2.1. Nastanek in temeljne poteze razvoja sasanidske države	314
6.2.2. Germani v 3. stoletju	315
6.3. Poglobljanje krize v razdobju od Maksimina Tračana do Decija (235–251)	318
6.3.1. Maksimin Tračan, »leto šestih cesarjev« in akvilejska vojna	318
6.3.2. Gordijan III., Filip Arabec in Decij: od državljanske vojne do katastrofe v vojni z Goti ...	321
6.4. Krizno obdobje od Trebonijana Gala do Galiena (251–268)	323
6.4.1. Od poraza proti Gotom do poraza proti Perziji	323
6.4.2. Uzurpacije na vzhodu in nastanek palmirske države	326
6.4.3. Galienove vojne in reforme ter nastanek posebnega galskega cesarstva	326
6.5. Postopen izhod iz krize v razdobju od Klavdija Gotskega do nastopa Dioklecijana (268–284/5) ..	329
6.5.1. Klavdij Gotski in Avrelijan	329
6.5.2. Proba in Kar	333
6.6. Slovenski prostor in sosedstvo od srede 3. stoletja do nastopa cesarja Dioklecijana	336
6.6.1. Državlјanske vojne in barbarski vpadi na stičnem območju med Italijo ter srednjim Podonavjem in Balkanom	336
6.6.2. Posledice kriznih razmer: spremembe v poselitveni podobi, gospodarstvu, kulturnem in verskem življenju	338
RIMSKA DRUŽBA V CESARSKI DOBI (1.–3. stoletje)	341
1. Uvod: zgradba rimske družbe in vprašanje terminologije	341
1.1. Izbrana literatura	341
1.2. Temeljne značilnosti rimske družbe in njene ureditve	341
2. Demografija, geografska mobilnost	343
2.1. Viri in temeljna literatura	343
2.2. Demografska podoba rimskega cesarstva	343
2.3. Demografska podoba današnjega slovenskega prostora v rimski dobi	346
3. Sužnji in suženjstvo	348
3.1. Viri in izbrana literatura	348
3.2. Uvod: pravni vidik suženjstva in njegovo razumevanje v zgodovinopisju 20. stoletja	349
3.3. Izvor, število in cene sužnjev v rimskem cesarstvu	351
3.4. Organizacija trgovine s sužnji	352
3.5. Diferenciranost sužnjev z ozirom na njihovo dejavnost in z ozirom na njihov položaj v družbi ..	353
3.5.1. Sužnji v primarnih gospodarskih dejavnostih	353
3.5.2. Sužnji v sekundarnih gospodarskih dejavnostih	357
3.5.3. Sužnji v terciarnih gospodarskih dejavnostih	360
3.6. Postopno izboljševanje položaja sužnjev	367
3.6.1. Spremenjen odnos do suženjstva pri vodilnih rimskih intelektualcih	367
3.6.2. Začetki pravne zaščite sužnjev	368
3.6.3. Krščanstvo in suženjstvo	369
3.7. Suženjstvo na današnjem slovenskem ozemlju in v njegovem sosedstvu	370
4. Osvobodenci	372
4.1. Viri in izbrana literatura	372
4.2. Osvobajanje sužnjev	372
4.3. Družbeni vzpon osvobodencev	373
4.4. Osvobodenci na današnjem slovenskem ozemlju in v njegovem sosedstvu	374

5. Svobodni (<i>ingenui</i>)	376
5.1. Viri in izbrana literatura	376
5.2. Splošne značilnosti	377
5.3. <i>Plebs urbana</i>	378
5.3.1. Slovenski prostor in sosodstvo	381
5.4. <i>Plebs rustica</i>	381
5.4.1. Podeželsko prebivalstvo na območju današnje Slovenije in sosodstva	383
6. Municipalno plemstvo	385
6.1. Temeljni viri in izbrana literatura	385
6.2. Položaj municipalnega plemstva v visoki cesarski dobi	386
6.3. Municipalno plemstvo na območju današnje Slovenije in sosodstva	389
7. Viteški (ali plemiški) stan (<i>ordo equester</i>)	390
7.1. Temeljni viri in izbrana literatura	390
7.2. <i>Ordo equester</i> v cesarski dobi	390
7.3. <i>Equites Romani</i> z današnjega slovenskega ozemlja	393
8. Senatorji	395
8.1. Temeljni viri in izbrana literatura	395
8.2. <i>Ordo senatorius</i> v cesarski dobi	395
8.3. Družbeno in geografsko poreklo senatorjev; senatorji z današnjega slovenskega ozemlja in njegovega sosodstva	397
8.4. <i>Ordo senatorius</i> v kriznih razmerah 3. stoletja	398
9. Vojska in veterani	400
9.1. Izbrani viri in literatura	400
9.2. Ureditev in zgradba rimske vojske	401
9.3. Vojaki in veterani ter njihova vključenost v družbo rimskega cesarstva	404
9.4. Vojaki in veterani na današnjem slovenskem ozemlju in v soseščini	406
10. Cesar in dvor	408
10.1. Izbrani viri in literatura	408
10.2. Položaj in vloga cesarja	408
10.3. Cesarjeva družina: cesarica in otroci	410
10.4. Cesarski dvor	412
11. Družbena mobilnost, oblike družbenih napetosti in prizadevanje države za njihovo zmanjševanje	413
12. Družbeni in verski skupini v trajnem ali občasnem sporu z rimskim družbenim redom:	
Judje in kristjani	418
12.1. Judje in njihov odnos do rimske družbe in države	418
12.1.1. Izbrani viri in literatura	418
12.1.2. Judje v rimskem cesarstvu	418
12.1.3. Navzočnost Judov na ozemlju med Jadranom in Donavo	421
12.2. Kristjani in njihov odnos do rimske družbe in države	422
12.2.1. Viri in literatura	422
12.2.2. Začetki krščanstva: prostor in čas	423
12.2.3. Odnos rimske države do krščanstva v 1. in 2. stoletju	424
12.2.4. Soočenje zgodnje krščanske in poganske družbe: podobnosti, razlike in konfliktni primeri	429
12.2.5. Rimska država in krščanstvo v 3. stoletju: med toleranco in preganjanji	440
KRONOLOŠKA PREGLEDNICA	451
SLIKOVNE PRILOGE	
KAZALO OSEB, BOŽANSTEV IN SKUPIN PREBIVALSTVA	
KRAJEVNO KAZALO	
KAZALO MODERNIH AVTORJEV	